

Felvidéki tanulmányi kirándulások

Kopcsik István

Módszertani ajánlások

A felvidéki (szlovákiai) tanulmányi kirándulás eredményessége a tanárok szakmai felkészültségétől, elkötelezettségétől, a jó helyszínválasztásuktól, az előkészítő, a helyszíni és a feldolgozó munka alaposságától, a tanulócsoporthoz összetételétől és a kiránduláshoz rendelt anyagi források mértékétől függ.

Alapvető célok

- a Felvidék, ma döntő részben Szlovákia több száz éve együtt élő népei múltjának és jelenének megismerése,
- a nemzeti identitástudat és az itt élő magyarsággal való kapcsolattartás erősítése,
- a helyszíni, élményszerű szabadtéri (iskolán kívüli) oktatás-nevelés technikájának és a közös tanár-diák felfedezőmunka eredményességének erősítése,
- a problémafeltáró és -megoldó képesség fejlesztése,
- egyéni és közösségi élmények szerzése és rendszerezése.

Módszertani alapvetés

Az iskolán kívüli, adott felvidéki helyszíneken való oktatás az élményszerzés nagyobb esélye mellett az alaposabb megismerésre is módot ad. Megmászni egy földrajzi felszíni formát, odatérdelni, odahasalni virághoz, terméshez, megfigyelni a vadon élő állatokat, felismerni a kis dolgok szépségének változatosságát, fölnézni egy karcsú templomtoronyra vagy fölmászni egy vár tetejére, látni munkálkodni a föld- és kézműves embert, a sok száz éves kulturális örökséget mind-mind arra tanít, hogy hogyan kell valamit megalázkodás nélkül, nemes alázattal becsülni, tisztelni.

Napjainkban számtalan módja van a valóság virtuális megidézésének, utánzásának. Ezek azonban nem „élők”, nincs ízük, szaguk, változó színük, nincs közvetlen interaktív kapcsolat, hiányzik a kölcsönös metakommunikáció, a csoportos és egyéni rádöbbenés, elmélyülés lehetősége. Az *élmény példák* többnyire csoportosan keletkeznek, ám mindig lehetőséget kell adni arra – mert a szabadban oktatás napi rendszere nem lehet túlszűfolt –, hogy az *egyéni szemlélődésre* is legyen idő. Az „idegen” környezetben való tartósabb együttlét a

közösségformálódás, -formálás egyik alapvető eleme is, diák-tanár, diák-diák, sőt tanár-tanár vagy a meglátogatott vidékek embereinek viszonylatában egyaránt. A huzamosabb ideig tartó oktatás a szabadban lényeges *önmérce-beállító*, testileg és lelkileg is. Ki kell bírni a fáradságot, ki kell bírni egymást, meg kell tanulni saját magunkra, egymásra és a környezetünkre való odafigyelést is.

Egymás kölcsönös megismerése, jó és rossz tulajdonságaink kiderítése, az *önelfogadás* légkörének kialakulása a lelki egészség és az együttműködési képességek fejlődésében kulcsfontosságú szint. Élményszerű és örömet okozó tanulás kellő motiváció nélkül nem létezik, ezért folyamatosan figyelniük kell arra, hogy diákjaink külső vagy belső motivációját kell-e erősíteniük, fejleszteniük. Folyamatosan figyelni kell a *siker-, és kudarcélmények arányát* és azok hatásait. A sikertelen tanulóknál összeadódik a sok megélt kudarc: sorozatos stresszhelyzetek kialakulásához vezet, ami elkedvetleníti őket, időnként megnövelve az agresszivitási fokot.

Az élménypedagógia lényege, hogy tanítványainkat eljuttassuk motívumaik, érzelmeik megismeréséhez, ellenőrzéséhez, szabályozásához, hogy önmaguk is képesek legyenek – kezdetben tanári segítséggel – sikerélmények szerzésére és ezáltal a tanulás értelmének megtalálására. Ebben a folyamatban fontos a figyelem, érdeklődés, aktivitás és kíváncsiság felkeltése, valamint a *korábbi tanulási eredményekre való szerves építkezés*. Fontos az elvárások, célok, feltételek személyre szóló pontosítása. Legfontosabb a problémafelvető feladat, mert ez mindig bizonyos *élethelyzetet* képvisel, ami könnyen felkelti a diák figyelmét, mert érdeklődését és meglevő tapasztalatait is érinti. Különösen fontos a *differenciálás* a különböző nehézségű feladatok megoldása érdekében; nem mindegy, hogy ki milyen nehézségű feladatot képes megoldani!

Egyedül vagy társaival, illetve a tanáraival közösen is kell tudnia dolgozni a megoldás érdekében! A minél magasabb motivációs szint elérése mellett a felszabadult, derűs, vidám és *elfogadó légkör* a legfontosabb, melynek kialakítása a tanár/tanárok kötelessége, mint ahogy az érdekes és változatos feladatok összeállítása is. A legfontosabb a tanítási órán vagy a szakmai gyakorlaton, hogy *mindig, minden tanulónak legyen dolga, feladata*, méghozzá olyan, amely érdekli és amit képes megoldani. Így válik örömforrássá a tanárral közös felfedezés élménye is.

A felvidéki ötnapos tanulmányi osztálykirándulás szakmai programjának általános szempontrendszere

A helyszíni területhez – jelen esetben a Felvidékhez – kötődő oktatás-nevelés a természeti, társadalmi feltételek jellegzetességeit és változásait, az *időben* és – *néha* – *térben is* egymásra épülő civilizációs változásokat összefüggéseiben igyekszik bemutatni.

Az alkalmazott *komplex módszer* hasonlít az ősi görög, zsidó, illetve ind felfogáshoz, tanításhoz. Ezeknek megfelelően a *Mesterek türelmesen*, az adott környezethez, a tájhoz és a közösséghez, illetve annak hagyományaihoz, esetenként élő szokásaihoz kötődően adták át meglévő tudásukat, és *Tanítványaikkal közösen* jutottak el új ismeretekhez, összefüggésekhez. A racionális, fogalmi, logikai megismerési mód mellett kiemelt hangsúlyt kap a *képi-hangi és élményszerű tapasztalatszerzés*, ismeretátadás és feldolgozás.

Fontos az új ismeretek és összefüggések egységes rendszerbe szervezése és számítógépes rögzítése, digitalizálása. Így lehetségessé válik az, hogy tanárok, diákok közösen dolgozzanak ki úgynevezett *mozgó tananyagokat*.

Útjainkon támaszkodhatunk helyi kutatókra, művészekre, közéleti személyiségekre, hagyományőrző mesterekre, öregekre (a múlt és jelen élő tanúira). A velük készült interjúkat, hanganyagokat szintén raktározhatjuk adatbázisunkban.

Ha a tanulmányi kirándulások és szakmai gyakorlataink az iskolában rendszeresek és részben ismétlődők, akkor lehetőségünk van a diákcsere-kapcsolatok kialakítására és erősítésére is. Ezzel nagymértékben segíthetjük a toleranciaképesség kialakulását, fejlődését, a hasonló korú, de *különböző civilizációs környezetben* nevelkedő diákok egymás és egyben önmegismerési folyamatát.

Szakmai szempontok

Az egyes tájegységek, települések útikönyvektől, filmektől stb. eltérő, empirikus megfigyelésen alapuló megismerése más, árnyaltabb kép kialakítását teszi lehetővé. Az egyik fő feladat a természeti sajátosságok megismerésén keresztül a természeti feltételekhez való alkalmazkodás történeti típusainak vizsgálata, különös figyelmet fordítva a *városi-vidéki élet különbözőségeire*. A másik a külső és belső társadalmi hatások nyomán létrejövő etnikai és kulturális keveredés megfigyelése, elemzése.

Kiemelten kezelt témakörök: lásd a tevékenységek táblázatban

Készség- és képességfejlesztés (a felkészülés, az út és a feldolgozás során)

1. A felkészülés, a helyszíni *adatgyűjtés* és a *forrásfeldolgozás* helyes módszerének megismertetése, gyakorlati kipróbálása.
2. Az ismeretfeldolgozás *logikai rendszerének* kialakítása és fejlesztése.
3. A *figyelem* és a *memória* fejlesztése.
4. Az együttlét folyamán az *empátia* és az egymás iránti, illetve a mások iránti *tolerancia* fejlesztése.
5. Intellektuális képességek fejlesztése, a kritikai hozzáállás kialakítása, a *problémacentrikus gondolkodás* fejlesztése.
6. A *problémamegoldó képesség* javítása, a helyzet- és cselekvésformák felismerése, az ezeknek megfelelő *kommunikáció* fejlesztése
7. A konkrét helyzetekben a gyakorlati megoldási, viselkedési módozatok elemzése, az *együttműködési és szolidaritási képességek* fejlesztése.
8. Az egyes területeken a folyamatosság, *hagyomány*, illetve a *változás* váltakozásának, egymást kiegészítő szükségszerűségének megfigyelése.
9. Az *egyedi* és *általános* jelenségek viszonyának megragadási képessége, illetve a *különös*, a *más*, a *hasonló* és az *azonos* fogalmak jelentőségének megértése.

Önmagunk (tanár és tanuló) helyszíni tanulásra, gyakorlatra való felkészítésének módszerei

A helyszíni tanítás emberpróbáló és emberformáló feladat, de ha a tanár megismeri ennek szakmai és pedagógiai előnyeit, gyakran fogja alkalmazni ezt a módszert, különösen akkor, ha nyitott a komplex szemléletmód kialakítására, széles érdeklődési körű, jó szervező- és empátiaképességgel, közösségformáló erővel, bizonyos fokú rugalmassággal, konfliktuskezelő képességgel és gazdasági érzéssel is rendelkezik.

Néhány, közösen eltöltött nap hihetetlenül nagy lehetőség a pedagógus számára a 45 percre korlátozott tanóra idejével szemben, hogy tanítson, neveljen, vezesse a közös munkát, koordináljon, útmutatót adjon a problémák, feladatok megoldásánál.

A helyszíni élményszerű, a valós életben szerzett tapasztalatokon, megfigyeléseken alapuló ismeretszerzés, melynek irányítója, koordinálója, bizonyos esetekben csak megfigyelője a tanár, mindenképp komoly előkészítést, felkészülést igényel, különösen, ha többnapos közös együttlét során dolgoznak fel tanárok és diákok tananyaghoz kötődő vagy azon túlmutató ismereteket. Könnyen lehet megteremteni a közös kutatás, megismerés, az együtt felfedezés

élményét. Hosszabb gyakorlatnál vagy többszöri helyszíni tanításnál lehet igazán jól látni, hogy milyen sok tananyagrészt sajátítható el az adott helyszínen, milyen sok nevelési, közösség- és emberformálási lehetősége van a pedagógusnak.

A többnapos tanulmányi kirándulás *a tanári munka egyik legkomplexebb feladata.*

Hol, mit, mikor, hogyan?

Legelső feladat a helyszín, illetve a *helyszínek meghatározása*. Ezt követi a *pedagógiai célkitűzések*, majd az *elsajátítandó ismeretek* kijelölése, a *feldolgozási módszerek* meghatározása. Ezt követően kell számba venni, hogy milyen *már megszerzett tudásanyagra* lehet alapozni, mely tantárgyak ismereteit lehet összekapcsolni, hol lehet a különböző szaktárgyaknak segítenie egymást. Hogyan lehet az újonnan szerzett információkat tantárgyi rendszerbe illeszteni a komplex szemléletmód megtartása mellett.

A tanári közösségnek úgy célszerű összeállítania a feladatokat, hogy lehetőséget adjon a gyerekek közötti *különbségek kezelésére* (differenciált pedagógiai eljárások), azaz különbséget kell tenni az eltérő felkészültségű, készségű és képességű gyerekek között. Segíteni kell az egyéni sikerélmény megszerzésének lehetőségét, nehogy tovább növeljük az esélyegyenlőtlenséget, és a helyszíni önálló témafeldolgozásra, egyéni következtetések levonására csak „a jó tanulók” legyenek képesek. Amikor az előkészítésnél, a feladatok összeállítása során alapozunk a diákok meglévő készségére és képességére, ezzel segítjük a sikeres munkáját, emberi kibontakozását, szem előtt kell tartani az adott hiányosságok pótlását is, hisz így juttathatjuk sikerhez, pozitív élményhez és önbecsüléshez, mert az eddigi hiányosságai közül ledolgozott néhányat vagy akár új képességeket fedezett fel önmagában. Két szempontot együtt kell kezelni: alapozni a már meglévő tudásra, ismeretekre, de hangsúlyt kell helyezni a hiányosságok pótlására, a felzárkóztatásra is.

Egy-egy terület, történeti tájegység megismerésénél és annak sikeres feldolgozásánál fontos, hogy a tanulók előképzettsége viszonylag egy szintre kerüljön, ezért célszerű a tanárnak élményt adó, érzelmeiken keresztül érdeklődést felkeltő művet kijelölni a diákoknak, hogy ezzel is készüljenek az adott terület megismerésére. (Például a Lócsei fehér asszony vagy a Fekete város című regények stb., de ezek lehetnek filmek, kiállítások, színes, érdekes úti beszámolók, versek, novellák stb.)

Jó előkészítés után szinte biztos, hogy színvonalas diákmunkákkal, előadásokkal fogunk találkozni.

Tanulói programegyeztetés

Segíti az út sikerét, ha a tanári csapat által összeállított *részletes programot megbeszéljük a diákokkal*, felhívjuk a figyelmüket az esetleges nehézségekre (terepviszonyok, gyengébb szállás, templomban, múzeumban való viselkedés stb.).

A közösen *megbeszél*t úti programot *küldjük el a tanulók szüleinek* is. Esetleges javaslataikat, észrevételeiket építsük be a programba.

A részletes úti programban a látnivalók, szakmai részek, helyszíni előadások stb. mellett tüntessük fel a pihenőidőket és az esetleges szórakoztató programokat.

Szülők felkészítése

Amennyiben a tanulói közösség és szülei még nem rendelkeznek tapasztalatokkal arról, hogy hogyan kell felkészülni, illetve felkészíteni a gyerekeket ilyen útra, akkor érdemes közös szülői értekezletet tartani (amelyen a tanulók is részt vehetnek). Tájékoztatást adni a legfontosabb feladatokról, és hogy melyek azok a szabályok, felszerelések, amelyektől nem lehet eltérni (pl. túrafelszerelés, jegyzet, háziorvosi alkalmassági igazolás, fegyelmi kérdések, csomagolási mód stb.). A szülőkkel meg kell értetni és el kell fogadtatni a gyakorlatra vonatkozó szabályrendszert, mely összhangban van az iskolai szabályzattal, de természetesen a speciális helyzetnek megfelelően kiegészül. Itt ők is elmondhatják a véleményüket, kérdéseiket, javaslataikat, de főként azokat a tudnivalókat a gyermek egészségi állapotáról, amivel tisztába kell lenni az utazó pedagógusoknak.

Tanári szabályzat

Komoly, nehéz, de sok élményt adó feladat a helyszíni, élményszerű oktatás – nemcsak a gyakorlatot vezető tanárnak, hanem minden erre vállalkozó kollégának. A gyakorlat minden napja „24 órás szolgálat”, ezért is fontos, hogy felváltva, mindenkinek legyen pihenőideje, amikor nem tanít, nem ügyeletes. Az iskola pedagógiai munkájának, jó légkörének egyik alapvető feltétele a tantestület *egységes pedagógiai szemlélete*, egymás tisztelete, kölcsönös toleranciája és szolidaritása. A pedagógusok közti esetleges szakmai és pedagógiai viták nem tartoznak a diákokra.

A „cucclista”

A gyakorlat sikerének záloga az is, hogy *megfelelő felszereléssel* érkezzenek a gyerekek a gyakorlatra. Ezért szinte nélkülözhetetlen, hogy *részletes „cucclista”-t* állítsunk össze a

diákok részére, melynek betartására felhívjuk a szülők figyelmét is. Amennyiben van az iskolának saját pólója, azt is szerepeltessük a listán, hiszen erősíti az összetartozás érzését.

Szabadidő

Fontos, hogy a tanárok és a diákok is készülni tudjanak *a szabadidő és az esték tartalmas eltöltésére*. Az esti beszélgetések hangulatához készüljünk gyertyával, méccessel, szellemesen tanulságos „esti mesével” vagy életkornak megfelelő társasjátékkal, társas játékkal. A hangulatos közös együttlét megteremtésére használjuk ki az út idejére eső születés- és névnapok közös megünneplését. Ha a napi programban kevés a testmozgás, akkor a szabadidőben teremtsünk erre lehetőséget (uszoda, labdajátékok, számháború stb.). A tanulók igénylik az olyan jellegű egy-két órás szabadidőt is, amikor kedvükre sétálhatnak (a környéktől függően egyedül, vagy kiscsoportosan tanári kísérettel). Életkorukból adódik, hogy vágnak a néhány perces magányra, de nemcsak a diákok, hanem a tanárkollégák is. Bármilyen gazdag a program, nem szabad sajnálni erre az időt, mert ez utólag megtérül toleranciában, türelemben, munkafegyelemben.

„Túlélési” alapszabályok, egyéb feladatok

Indulás előtt érdemes beszélgetni a gyerekekkel néhány *túlélési alapszabályról*, erónléti felkészülésről, illetve néhány alap megállapodásról (pl. ha valaki elmarad a csoporttól, az utolsó közös pontnál maradjon, ott fogják keresni, mindenki írja fel a tanár mobiltelefonját vagy a csoport közös telefonszámát, a szállás pontos címét stb.).

A leg gondosabban előkészített tanulmányi kirándulásnál is történhetnek váratlan, nem kellemes fordulatok, ezért fontos túlélési szabály az *összetartozás, az egymás iránti felelősség* érzetének megteremtése.

A szakmai feladatokon túl, figyelembe véve a diákok érdeklődését és aktivitását, már az út előtt ki lehet adni azokat a feladatokat is, amelyek segítik a közös munkát, illetve biztosítják a folyamatos jó hangulatot (pl. ki lesz majd, aki naplót, krónikát ír, képes, fotós krónikát készít, zenét vagy műsort szolgáltat).

Tanári feladat

A tanulmányi kirándulást vezető, az előkészítésben, illetve a lebonyolításban részt vevő tanároknak fel kell készítenie a diákokat a helyszíni forrásgyűjtés lehetőségeire és módszereire. Ismertetnie kell, hogy hol és milyen körülmények között végezhetik el ezt a szakmai gyűjtőmunkát. Figyelmeztetnie kell a tanulókat a törvényekre és a fentebb már

említett tiltásokra, hatályos jogszabályokra, mindezek be nem tartásának következményeire és az udvariassági normák szerinti helyes viselkedésre.

A pedagógus feladata a szakszerű és később felhasználható jegyzetelés, naplóvezetés megtanítása. Szintúgy felkészíthetők a diákok a fotózás, fényképezés technikai és képalkotási, dokumentálási feladataik végrehajtására. Ezek előzetes gyakoroltatása magabiztosabbá teszi a szakmai gyakorlaton részt vevő tanulókat a helyszínen. A különböző tárgyak, kőzetek, növények, termékek stb. szakszerű gyűjtésére, tárolására, csomagolására és szállítására szintén fel kell készíteni őket. Mindezen gyűjtésmódszertani formák előzetes elméleti és gyakorlati oktatása záloga lehet a sikeres szakmai gyakorlatnak, valamint diákjaink személyes és iskolánk közcélú adatbázisának bővítéséhez.

Az egyéni vagy projekt témák előadása

A gyakorlat során a diákok számára talán a legizgalmasabb az *önálló vagy csoportosan választott téma előadása, megfigyeléseik értékelése*. Itt a tartalmi tényanyagok mellett követeljük meg, ha – szükséges, segítsük – a helyes előadási mód (szemkontaktus, artikulálás, hangsúlyozás stb.), a logikus szerkesztési elv kialakítását. A többiektől pedig az áttekinthető jegyzetelést, logikus kérdésfeltevéseket, ellentétes véleményeknél a megfelelő vitakultúrát, az egymás iránti toleranciát, szolidaritást.

Tanulóinkkal szembeni igényként fogalmazzuk meg, hogy kiselőadásukat, önálló kutatásukat, megfigyeléseiket jól összeállított vázlat segítségével, *ne felolvasva* adják elő. Használjanak szemléltető ábrákat, grafikonokat, térképeket stb. Az előadás értékelését mindig az önértékeléssel kezdjük, ezt követően értékeljük a csoport többi tagjával is, és csak a legvégén értékeljen a tanár. Az ön- és egymás reális értékelése szemtől szembe nem könnyű feladat, ennek megtanulása (több-kevesebb sikerrel!?) hosszú folyamat eredménye.

Projekt feladatok esetén azt is értékeljük, hogy a részfeladatok hogyan valósultak meg (egyéni értékelés) és összességében a feladat hogyan valósult meg (csoportos értékelés). Ez az értékelési forma nagymértékben segíti az egymás iránti felelősségérzet, illetve a szükséges együttműködési képesség kialakulását és fejlődését.

Tapasztaltak rendszerezése

Célszerű minden este *rendszerezni* az addig látottakat, hallottakat és az egyéb tapasztalatokat: emeljük ki a legfontosabbakat, különösen azokat, melyek részei a követelményrendszernek. Ezt érdemes „arthuri kerekasztal” jellegű beszélgetéssé alakítani, ahol mindenki egyenrangú, és nemcsak tudásukról adhatnak számot a diákok, hanem érzéseikről, benyomásaikról, a

közös együttlét örömről, bánatáról is. A tanárok a rendszerezett tananyaghoz valamilyen formában kötődő ismereteken túl szintén mondják el, hogyan látják a közösséget, a közösségi munkát, de a csapaton belül – ha szükséges – az egyes diákokat (kiemelkedően pozitív vagy kiemelkedően negatív) is jellemezzék.

Minőségbiztosítás – itthon

Diáktapasztalatok (lásd mellékletek)

Tanártapasztalatok (lásd mellékletek)

A kirándulás után egy kötetlen beszélgetés lehetőséget teremt a gyakorlat hangulati felmérésére: a közösen eltöltött napok milyen hatást gyakoroltak a közösségre, hogyan élték meg a közös élményeket, a közös munkát, módosultak-e a kapcsolatok. Milyen az érzelmi kötődés a gyakorlat helyszínéhez, a tájhoz, emberekhez, a helyi kultúrához, civilizációhoz stb. A diák- és tanári kérdéssorozatok kitöltéséből és a kötetlen, fényképnézegetős beszélgetésből kirajzolódik, hogy élményként élték-e meg diákjaink és tanáraink a helyszíni, élményszerű oktatást a Felvidéken!

A sikeres felvidéki tanulmányi kirándulás, szakmai gyakorlat eredményeinek további felhasználási lehetőségei

- Klub- és szakköri foglalkozásokon a már említett, diákok és tanárok által készített fotókat, diákat, esetleg filmeket színes élménybeszámoló keretében olyanok számára is meg lehet mutatni, akik nem vettek részt a gyakorlaton (más osztályok tanulói, szülők, tanárok).
- A helyszíneken összegyűjtött forrásanyagokat és eredményesen feldolgozott tananyagrészeit tanárok vagy diákok segítségével *digitalizálhatjuk* (pl. képi adatbázis, PowerPoint, weblapkészítés), és ezt archiválhatjuk az iskola saját forrásbázisában. E módszer segítségével akár diák, illetve *diák tanárral közösen is készíthet* más diákok számára színes, *élvezhető tananyagot*, melyet beilleszthetünk a Helyi Tantervbe is!
- A Felvidéken (Szlovákiában) olyan *kapcsolatokat* is építhetünk, amelyek a helyszínek diákjaival, tanáraival, kutatóival, művészeivel, mestereivel későbbi *folyamatos, élő együttműködést* is eredményezhet.

Az összegyűjtött anyagokból (külhoni osztálykirándulások) folyamatosan *érdekes, interaktív nemzeti emléknapokat* lehet rendezni az iskolában

Óravázlat

Téma (óra, foglalkozás címe)	A magyar-szlovák-szász történeti együttélés és a kialakuló ellentétek okainak komplex feldolgozása (egy lehetséges külhoni osztálykirándulás módszertani útmutatója)
Iskolatípus	☒ Középiskola ☒ Egyéb, éspedig: szakkör, önképzőkör stb..
Évfolyam (vagy korosztály)	11-12. évfolyam
Nagyobb egység, témakör (fejezet, epocha, projekt címe)	Felvidék szerepe a magyar történelemben
Csoport nagysága	☒ Osztály
Időtartam (perc)	Öt nap (kb. 35 "tanítási óra")
Célok (összefüggések, képességek, attitűdök)	A magyar-szlovák-szász történeti együttélés és az etnikumok közötti ellentétek főbb példáinak bemutatása. A tudományos történelemszemlélet erősítése. Reális, direkt ideológiai és politikai hatásoktól mentes ismeretek és összefüggések közvetítése, helyszíni megismerése, beépítése a tananyagba. Az identitástudat és a toleranciaképesség fejlesztése.
Foglalkozás típusa	☒ Tantermen kívüli
Munkaformák	☒ Frontális ☒ Csoportmunka ☒ Páros munka ☒ Önálló munka ☒ Egyéni munka (pl. kutatás) ☒ Egyéb, éspedig: egyesített projektmegoldás
Eszközök	Internet, szlovák-magyar-német tankönyvek, helyszíni információhordozók, tárgyak, kiállítások, beszélgetések, fényképezőgép, kamera, magnó
Előkészületek	Kapcsolatfelvétel a Szlovákiai Magyar Történelemtanárok Egyesületével, az eszközöknél említett tankönyvek vonatkozó részeinek lemásolása, illetve beszerzése, a korábbi, e tárgyban szerzett ismeretek fölelevenítése, a megfelelő egyéni és csoportfeladatok szempontjainak kialakítása és személyre szóló kiosztása, a meglátogatandó konkrét helyszínekhez kötődő források összegyűjtése, módszertani feldolgozási szempontjaik kidolgozása. A helyszíni információszerzés és -feldolgozás módszertanának kidolgozása.

Tevékenység			
Idő (perc)	Tartalom	Tanulói tevékenységek	Eszközök
3x45	Természet – a történeti földrajzi viszonyok feltárása, táj és ember kapcsolata a múltban és a jelenben.	Diák-kiselőadás (3x10 perc) 1. A Felvidék természeti adottságai (felszíni formakincs, növény-, állatvilág) 2. Ásványi anyagok, nyersanyagok, energiahordozók, gazdasági növények. 3. Természetvédelem és környezetátalakító nagyberuházások Cseh-szlovákiában és Szlovákiában. Terepvizsgálat. Közös megfigyelések és azok dokumentálása. Riport: 1. vált.: a Bósi erőműnél. 2. vált.: a Kassai kohászatnál Kérdések gyűjtése a csapatversenyhez!	Jegyzetelés, fotózás, filmezés, rajzolás, riportkészítés. Terepvizsgálati tárgyak: térképek, tájoló, GPS, távcső stb.. Téma szerinti terepbejárás. A kirándulási jegyzet folyamatos követése.
3x45	Gazdaság – a táj- és környezethasznosítás különböző típusai, gazdálkodási formák: földművelés, állattenyésztés, bányászat, ipar, kereskedelem jellegzetességei.	Diák -kiselőadások (3x10 perc) 1. A magyar etnikumhoz köthető gazdasági tevékenységi formák 2. A szlovák etnikumhoz köthető gazdasági tevékenységi formák 3. A szász etnikumhoz köthető gazdasági tevékenységi formák Riportkészítés: egy hegyi pásztorral, egy bányással, egy környezetvédelmi szakemberrel. Kérdések gyűjtése a csapatversenyhez!	Jegyzetelés, fotózás, filmezés, rajzolás, riportkészítés, kiállítási és múzeumi anyagok. Téma szerinti terepbejárás. A kirándulási jegyzet folyamatos követése.
4x45	Életmód – a tevékenység és az életmód közötti kapcsolat, ezek alaptípusai: tanya, falu, város.	Diák-kiselőadások (3x10 perc) 1. A felvidéki magyarság jellegzetes életmód- és településtípusai. 2. A felvidéki szlovákok jellegzetes életmód- és településtípusai. 3. A felvidéki szászok jellegzetes életmód-, és településtípusai. Településszerkezeti vizsgálatok: tanyák, falvak, városok. Kérdések gyűjtése a csapatversenyhez!	Jegyzetelés, fotózás, filmezés, rajzolás, riportkészítés, kiállítási és múzeumi anyagok. A településtípusok bejárása. A kirándulási jegyzet folyamatos követése.
5x45	Kultúra: vallások, ünnepek, szokások, öltözködés, étkezés, művészetek.	Diák-kiselőadások (3x10 perc) 1. A felvidéki magyarság szokásai és kultúrája. 2. A felvidéki szlovákok szokásai és kultúrája.	Jegyzetelés, fotózás, filmezés, rajzolás, riportkészítés, kiállítási és múzeumi anyagok.

Tevékenység			
Idő (perc)	Tartalom	Tanulói tevékenységek	Eszközök
		3. A felvidéki szászok szokásai és kultúrája. Terepbejárás: templomok, falumúzeumok, világörökségi helyszínek, kiállítások megtekintése. Kérdések gyűjtése a csapatversenyhez!	A kirándulási jegyzet folyamatos követése.
4x45	Az etnikumok békés egymás mellett élésének történeti példái.	Diák-kiselőadások (3x10 perc) 1. Magyarok, szlovákok és szászok egymás között. 2. A felvidéki etnikumok viszonya a nagyobb történelmi eseményekhez. 3. Mit adtunk egymásnak, a magyarok, szlovákok és szászok? Jellegzetes etnikumokhoz kötődő: – ételek megkóstolása, – zenehallgatás, – esetleg tánc megismerése. Kérdések gyűjtése a csapatversenyhez!	Jegyzetelés, fotózás, filmezés, rajzolás, riportkészítés, kiállítási és múzeumi anyagok, internet, magnó-CD lejátszó. A kirándulási jegyzet folyamatos követése.
5x45	Az etnikumok nemzeti törekvései – a demográfiai helyzet alakulása – a konfliktusok kialakulása és kezelésének kísérletei a 18–19. században.	Diák-kiselőadások (3x10 perc) 1. A magyarság nemzeti törekvései a Felvidéken. 2. A szlovákság nemzeti törekvései a Felvidéken. 3. A szászok és a nemzeti kérdés. Találkozó a helyi középiskolás diákokkal. Kérdések gyűjtése a csapatversenyhez!	Jegyzetelés, fotózás, filmezés, rajzolás, riportkészítés, kiállítási és múzeumi anyagok. Térképek, táblázatok. A kirándulási jegyzet folyamatos követése.
3x45	Az Osztrák–Magyar Monarchia nemzetiségi politikája a Felvidéken, az I. világháború	Diák-kiselőadások (3x10 perc) 1. A Felvidék szerepe a Monarchia gazdasági és politikai életében. 2. A központi kormányzat nemzetiség politikája a Felvidéken. 3. A felvidéki etnikumok az I. világháborúban. Demográfiai és etnikai térképek, táblázatok összehasonlítása. Kérdések gyűjtése a csapatversenyhez!	Jegyzetelés, fotózás, filmezés, rajzolás, riportkészítés, kiállítási és múzeumi anyagok. A kirándulási jegyzet folyamatos követése.
4x45	A trianoni békeszerződés és a II. világháború következményei	Diák-kiselőadások (3x10 perc) 1. Csehszlovákia létrejötte és nemzetiségi politikája a két világháború között.	Jegyzetelés, fotózás, filmezés, rajzolás, riportkészítés, kiállítási és múzeumi anyagok, térképek, korabeli

Tevékenység			
Idő (perc)	Tartalom	Tanulói tevékenységek	Eszközök
		2. Az I. és II. bécsi döntés hatása a felvidéki etnikumokra. 3. Csehszlovákia szétesése, a Tiso-féle szlovák állam és nemzetiségi politikája. Demográfiai és etnikai térképek, táblázatok összehasonlítása. A békeszerződés dokumentumai magyarokra és szlovákokra vonatkozó részeinek összehasonlítása. Kérdések gyűjtése a csapatversenyhez!	dokumentumok, összehasonlító táblázatok. Kooperatív technikák alkalmazása. A kirándulási jegyzet folyamatos követése.
4x45	Nemzet- és nemzetiségpolitika a szocializmus korában és a rendszerváltást követően – a jövő lehetséges útjai	Diák-kiselőadások (3x10 perc) 1. A csehszlovák állam nemzetiségi politikája a Felvidéken. 2. Szocializmus és nacionalizmus a Felvidéken. 3. Felvidék az Európai Unióban – a jelen és a jövő lehetőségei. Iskolalátogatás: beszélgetés helyi diákokkal és tanárokkal. Kérdések gyűjtése a csapatversenyhez!	Jegyzetelés, fotózás, filmezés, rajzolás, riportkészítés, kiállítási és múzeumi anyagok. Csoportos párbeszéd és vita. Kooperatív technikák alkalmazása. A kirándulási jegyzet folyamatos követése.
Értékelés módja	Egyéni kiselőadások (15%), projekt megoldások (15%), aktivitás (15%), helyszíni memoriter-teszt-játék-4 forduló (15%), esszé-dolgozat (hazaérkezés után otthon: írásban vagy power pointban) 40%		
Megjegyzések, javaslatok	6 db 5 fős csapat (sorshúzással!!) – érdemes minden nap reggel egy félórát-órát szánni a versenyre, melynek keretében 5 tanári kérdés hangzik el minden csapat számára, illetve a csapatok egymástól kérdeznek 5 kérdést (mindig az előző nap anyagából és látnivalóiból – csak olyat lehet kérdezni, amelyet mindenki láthatott, vagy hallhatott!!) Ha 15% az egy jegyérték, így az első helyezett csapat 15, a második 13,...11,...9, ...7,...5 pontot kap!		
Felhasznált irodalom	Magyarok a Kárpát-medencében. História könyvek, Budapest, 1988. Horváth Tibor: Szlovákia. Cartographia útikönyvek. Cartographia, Budapest, 2003. Szombathy-Németh: Szlovákiai utazások. Medicina Könyvkiadó, Szeged, 1999. Csehszlovák történelem tankönyvek – a magyarság és a szászság bemutatása. Mai szlovák történelem tankönyvek – a magyarság és a szászság ábrázolása. A két világháború közötti magyar történelem tankönyvek – a szlovákság és szászság ábrázolása. Mai magyar történelem tankönyvek – a szlovákság és szászság ábrázolása. Berend T. Iván: Válságos évtizedek (2. kiadás) Magvető, Budapest, 1987. Romsics Ignác: Trianon. Osiris, 2001. Magyar–szlovák viszony napjainkban – internetes források.		